

S u s r e t

Te večeri sam je stao prvi put.
Salon na brodu bio je prazan i polumračan — kao staracke oči. Ili se to mene samo činilo. U oči starača nikada nisam zagledao.

Donesite nam dve čaše ljubavi, rekoh. Zaboravio sam, nije imamo u zemicama devojaka ili u dalmajama što putuju na ledima društva.

— Ali daljina nema kad leti avioni, reče ona.

— A možda nema ni ljubavi. Ali takođe imam Kefner, donesite nam rakije. Ili, još bolje — vina.

— Kakvog?

— Kao oči ove devojke.

Brod je pristajao. Senke što su ih stvarale svetlijke spola gasile su se u njenim očima. Sretale su se dve po dve i nestajale,

— U vašim očima umiro senke, rekoh.

Senke su poledina svetlosti, reče ona.

— Onda u vašim očima umire svetlost.

— Možda.

— Zato su sada svede. Ali one su zelenе, a kelner nam je doneo crno vino.

— Želenog vina nema.

— Ništa. Kažu da je zelena boja očiju boja razbojnika, rekoh.

— Imam i dobroih razbojnika.

Pobjudio sam je.

Refleksi spojne svetlosti igraju je na zidu:

Ili se brod ljujao.

Možda sve to zajedno.

Ona je umela lepo da se ljubi.

Izisli smo.

Ulica je bila prepuna plakata i kisice.

Volete li kisicu? Upitao sam je.

Ne. A vi?

— Ona mi uvek donese nova poznatstva, rekoh.

— Kad kisa prestane i ona prestane, reče ona.

Zadušili smo.

— Ljudi se čudno nastaju, rekoh.

— I nastaju, dodade ona. A u tome ima nečeg tužnog.

— Svaki rastanak je neka vrsta smrći, prodila sam negde.

— Bojite se smrći?

— Ne, ne volim da gledam umiranje.

— Ljudi ne treba da se rasteju.

— Moram da idem, reče ona. Stigao mi je troleibus.

— I moj. Ali ostaniće još malo.

— Da odložimo umiranje?, reče ona.

— Da.

U troleibusu, na prozoru stajao je jedan čovek. Sanjario je. Ili se to naznačilo činilo.

Ulica je bezela ispod zahukalih ročkova i nestala uglašena laktom kuka.

Nestao je i troleibus.

— Otišao je.

— Onaj stu sanjari?

— Da. U troleibusu je uvek mnogo ljudi i mnogo snova.

— Ko znai da li se ostaruju.

— Za neke bi bilo potrebljeno sa-mo da se na stanicu sustrene sa o-nima iz susedenog trolebusa.

— Ali koliki odlaze. Nešto ipak treba učiniti.

— Šta?

— Treba ispružiti ruku.

— Ali ulica je široka.

— Treba savladati širinu.

— Kako?

— Ne znam.

— Sada idešmo. Naši troleibusi su ponovo stigli.

Stajali smo na prozorima. Ili smo u suprotnim pravcima.

— Pružite mi ruku, reče ona.

— Ne mogu. Ulica je široka, rekoh.

— Svejedno. Sačekajte kad pada kisa da se troleibus susreće.

Otišao je.

Cekao sam je kad god je padala kisa, ali nikada nisam mogao da ispružim ruku. Okna su na kisi; uvek bila zatvorena.

Branislav KRAVLJANAC

miljenko stantic

djevojka vojvet

petar milosavljević slučaj pesnika aleksandra vuča

Desilo se već nekoliko puta u vrlo tešto malo prošlečnih ostanak našem pamćenju da su sastavljači antologija bili u dijeli da li su reprezentuju poeziju pesničku koju su u svakom slučaju imena naše literature, ne toliko po svojoj umetničkoj vrijednosti koliko po značaju koji un je u raznim vremenima pratio da propoštuje pesmu po mjeru od koga ona poticala. I naštejte je dobar deset antologija ispunjen imenima koja su dodekle iz kraja historije literaturu prilozila tem ponosu poeštskih iskri u kojoj kada je sabijen sa njibom grje i svetlosku njihovo znamenje. Ostala u takvom antologijama jedan gotovo nepoznati Dušan Švezović na ranovoj noći sa Alekom Samičem i ispred mnogih koji publiku gna i respektuje, otuda, govor neprimetično u svoje doba, Momoški Nastasijević čini posebnu pogledaju na krajnjenu istoriju. I kao da vazi pravilo u našoj poeziji: imamo pesama, ali pesmika nemamo.

Ne zato što nasi pisci nisu dovoljno priali i što im je bavljenje poezijom bio poslednji zadatak i smisao života; — pisali su oni i odvje ponekad i vratalom se upisali u lovljenje poeštskih kliča, pa ipak malo su napisali, malo naročito o mnoštvu tekstova koji mogu da se učre u antologische vrijednosti i /nastavak na 12. str./

ilj i petrov

buran život

/ nastavak sa 5. strane/ ban socijalistički realizam, a kod vas steće. Ali u tom slučaju bi on, malo, poznati romantičar, Da, naravljeno, naravno. Samo ne petkom. Petkom sam na admiraciju!

I dok izbavljen iz sedla intrikantnog i besprincipijelan savez sa dovojicom vodećih kritičara i protom. tema, proto kritičara — zaustavljiva koja je pakirano s bitvom Ravnovskim sapunkom i procentom tenata vanpartičnog, dok Klementon (prestatnik Organizacionog sekretarijata), skrivajući se iz imena vodećih pisaca, kritičom unistava Mernikova (Anglo knjiga) i Osemljekova (Gradjevinski nadzor) — malo, di entuzijasti tipografske majstorije primao je na svoja pleča putujući vlast u redakciju.

Sada je na njemu odelo plave boje. Zdravim zubima krčka mislitičkih dana, nekada u vlinjnjeg dreveta i riječ glavom leoparda:

— To je slabot! Nele se stampa! Treba pisati kralje! Ulične od Gajdovljanova! Lik Perlovskeg kod vas je ispo neubedljivo. Nama je potre-

PROLJEĆE

Prinosis sam ti sve
i zbijanje s nebom
i diva ispod kore
i postavljanje dlanove
da ne otekne voda
kojam ti pljavu oči,
tvoji me listovi u ciklon sciju
nesto se niz školjke stane.
Ti na uši dijeliš svetu kruhu
na zemlju i suncu
oskočite visoko
i neće biti dno.
I zub od olovca
uđesvan sam u mindusu
da ti lijepo noj brdo pod nogom
i munja nad kosom.
Ovo je tovi zalogi na suncu
kada ti osmeh postaje crna brazda na njivi

PROSUČE SE KRILA

Pomoriću se začeti
kad predem iz vode u paru,
bijači ti crna kuglice
što stalno iz mene vriši,
izmisliči makar
joli jednu nevumu glavu
da može na smolu
djevojke i svjetove da broji.
Uzutuši srite ruke, prolaznici
ne možete zagriti ovo veliko oko,
negdje ste ljubomorni
na sijeku i vjetar,
grbohatom se smiju trave vidarice,
kipite kao snjeg
sa ogromnog čela,
prosute se poljem
krila i jareca trika.
Kamen ridam iz satulog tijela,
svak boće nemilice da mi očima gladnim,
puta jedna koža i mene nestaje,
teravice veselo
odlaze u sam mraka
kad oblik glave moje cijevnice.
Vi znate bijunu sunca
izapremog u tijelu.
Mišiću ponovo
makar ispod duba
kad grudvu po grudcu klatim
u jednom i drugom boku.

Blažo ŠČEPANOVIĆ

LUTANJE

S rukama u džepovima
a džepovima na nebū
Nastulujem potrebu
da lutjem
po tebi nadem nekoliko riječi
za tebe (zbog koje sam žđosan)

Nepričnjecem idem gradom
dok on misti
da sam list iz ograda
oko netiće veselog srca
Mnogo se može toga misliti o meni
A ja zagledan znam
da ne biv nikom odgovorio
ma me i imenom zvali
Ja, velerasni skitniči s raskrišćem

U NOĆIMA PLAVIH LALA

U noćima plavih lala,
Što iz samog tijela nič
Zasuti cu iwoje oči
Počinjamne poljubaca

Sa rešnjakom na pogledu
satruvem mirovanja
i kostima da mamora
poniknuće će se rijeći.

Obujeno moje treće
nestat će u ludozaju,
a sve ono što ostane
ti će odnijeti sobom kuli.

Ivan DAMJANOV

(Prevjeta Mira ĐEROVIĆ)

petar milosavljević

slučaj pesnika aleksandra vuča

Inastavak sa 11. strane/ jedan jedini put ili u svoga nekolicinu navrata uspravi i opet svrši za dugi miz godina. Šta je to bilo, ita je tim talentom i dobrim radnicima smetalo? Zato su tako brzo zatvoreni Crnanski, Dedinac? Zato je Rastko Petrović i Dratinac tako puna nestalo daba? Nasiljevina i ne treba ubrati među njih, on je išao svojom uzbrdionicu i vremenskom njezino mnogo uticalo.

I Vučo je mnogo harrije istrošio, pa nije napisa više nego svega nekoliko pesama, koje se i na prate mogu nabrojati, i njemu nije nedostajalo ni kulture ni talente, ni pravog čula za bud vremena, pa opet, i poređ svoga roga, skoro svih njegovih napora vodili su neuspeli. Vidiš: taj čovek je imao čta da kaže, bio je na izbiči da ostvari nešto neuskidačivo i samoj njegovoj, ali ipak sem nekolicinu izuzetim slučajevima — nije ostvario, nije se tuk u prošlosti ni uskrgao do pristojnih vrednosti, i on je jedan od tragicnih likova našeg plemstva: jedini sa bogatom nijansom humora, i to preinjenog, kakav se bar u poeziji reku naleti, i po svojim preugrađenim sa najčešćim da bude izazivajući sumnju našeg gradanskog čoveka iz medunarodnog vremena. Treba mu priznati da je započeo samovoznjom linijom i da je dosledno išao njom, ne pusti se mnogo očekivanja koja ga je kostala osrednjih vrednosti koje je mogao da i koja mu je omogućila antologisku — koji je dao. I moliko više njegova tragedija nosi na tebi petar vremena u kojem je sa svim svojim kvalifikacijama morao da plati više duga nego što je bio dužan. Čak i njegovo rezvanje za nadređene potrebe išlo je iz metodika nego iz konceptualnog razloga onemogućavalo mu je da odnese do kraja liniju kojom se bio uputio ili kojom je savsim mogao da se uputi.

Mozda je u siži njegovog neuspeha i neupečenog toljku drugih emocijona neuverujućenosti, našeg gradanina koji je na ovom putu morao vanredno brzo da se menja i da ne stigne da otkrije u sebi jedan pamerni emocionalni majdan, nego da nekog bitnog ponuđenog, otigranog i saslušanog, ne može dobiti, nego da nekakav simbola, koja je u poeziji mogla da uveliće onime time je i urođila: crni humorom. U ravnoteži i krajnosti on je imao podlogu i mogao valjda nesto da kaže, ali te ravnoteži su bile samo momenti. Vučo je pre svega bio pobunjenik po dubu iz porodične revolucijske gradanskog pesnika, koji su se, kako kaže Sarić, obarači na svoje tate i makedonu, ni kod nas ni druge, mogli se da definisano odreknu svog korenja, ali su zato u delirijumu ogorčenja pijučali na njega i gadal ga komenicama, zbog pube, neravno, u koju ih je to društvo zatvorilo. Ali je ta njihova pobuna, taj paradozalni revolični, uvek u sustini imao akcento čisto ljudskog i u domenima umetnosti mogu se samo tako meriti. I pesnika pobuna Vučova zbog roga nosi u svih socijalnim elemenata ravnopravne istine čovekovke udržavane ne stvari, čovekovog podržanog približnog života, iako se umetnost prima po čisto ljudskoj liniji, kako se uostalom samo i može primati, onda se van svih estetskih kategorija, koje se prema muščini i nadrealizmu mogu odnositi ovako ili onako — i Vučov revolt mora doživeti upravo tako: — kao revolt.

Najbolja Vučova ostvarenja pada u doba kad su se gotovo svi iz medunarodne generacije bili već umrili i kada je zapotinjala inten-

zivne da se neguje socijalna poezija, od savremenih ljudi; Vučo je pomalo kasno došao da izbjegne svom bumi i poligravu se njim i sobom, na izbiči razinacije, da obeleži jedan nemir, jedno nemirenište, da potegne i u poetici izvestan moment nešljiverosti u čoveku kad je površinski već osjetljiv i stupljan u reagovanju.

Vučo nije čvoril u pravom smislu, kao što je to bio Crnanski i što je Dedinac primjer, mili je to mogao da bude. Pravi čvoril iščekravaju po emocionalnom stanju, mokre doživljaja, neguju jedan mirnu, koja ima draž tek sa izvesne udaljenosti, kad pesnik biva isto osjećaj, kada je u pesništvu iškrstaljano, sve su svom mjestu i kad je on našljepovski da uboči i osnaži onaj istinski glazbeni mirovni, narocito, ono što je najprijeinje relativa američka proza i drama i što se u poziji govorio ne može iskazati. Vučo je uveo samo da ostvari nekolicinu velikih fragmenta i da negovati pripovjedničke i socijalne pobude takvog svog pisanja.

Ima ih dana, u poslednjim generacijama narodilo mnogo, koji po više potvrdio na lutnju i na mjestu i on nije imao više da pева. Bio je toliko izgrađen da mu nikakva preorientacija ne bi pristajala i on je morao da portene ono što je postao. Vučo, međutim, imao je misiju za poeziju, pa ipak nemaju drugi put: njegova poezija je blizakog narodnog uspeha, jer im je nejedno veliko ostarajvanje, jedno doživje ono što je i njemu nedovoljno izgajanje sebe. Ne zato što stajalo: motiv, opipljivo pokretali nije mogao da stvara poeziju, ne motiv iz koga bi sve ostalo poteklo.

nedoumice

Pratio sam neke pesme Damjana Maletića, objavljenje i neobjavljenje, i, usput, porazgovarao s njim, pesnikom rovosedskog karata

— Vidim, hoćeš da kažeš ne valjavu... Ne razumeš ti njih. To bez obala i sunce koje nije okruglo...

— Bilo bi bolje da je tako. Ali, da vidiš, ja ih razumem. Zaista razumem i zato da su i sam mrzec devorede, goličave i haljina sa crvenim kružicima. Mrzim i tebe, dušoko, ali, ko zna, možda i ne tako...

— Utini mi se, često, da si neki nadzorek koji, pun sljuni, naoružan sjajnim noževima, bode, iskače i ponovo zabada nož u živo mesto mutne reke.

— Nož sevne, ponekad, zavrveni se reku; ti se osmejući i očekujes dodir mirna noč u kojoj se praštaš, bekaš...

— Prou si i pijani mesec, i rekub bez obala i sunce koje nije okruglo...

— Voleo si violinu koja se smije, i rastimovani klavic koji nema sluhu... Samo nisi voleo tugu i samotu. I bekaš si od nje daško, uvek joj trčao u susret i, znenaden, ponovo se okreao, strahovao, bekaš...

— Pro tu srne preskoči nebo

Zatim je zemlja rodila dete od zlate

Koje je iščezio u zelenitu

Na obronku vode rube u odle

Sa smedim providnim perajama

Sunce se ogledalo u očima cveka

Koji je stojao go sa nožem

Igra je počela od talasa

Koji su ubili simfoniju pokreta

I indake ostale na nebū

(Ritam)

— I sada te vidim, Damjan, kako, glave zarivenne medu kolena, jačice se rekonom, slušajući violinu, slegop prosjaka koji stoji na obali koja nema, ispod neba koje plati.

Riba
Uvijena svetlošću
Tone u dubinu
Zagasnja i neprekrena
Crveni plamenovi
Mojne ruke
Sagore u trzaj
U telu ribe

Na dnu
Koja tone
Tone
Gde su mi ruke

(Praznina)

— Poznaim i ja jednu reku bez obala, ali ne poznajem prosjaka pod rasplakanim nebom. Šteta!

— Oprosti, Damjan. Izvini. Jos bil pričo s tobom, ali... mrski su mi devorede i, eno, ona tamno haljina sa crvenim kružicima.

— Idem. Oprosti. Nešto me guši

— Oprosti pesnicę, ... ja platem,

Ne postoji tač

(Laž)

Vladimir RUSKUC

PESMA ZA USAMLJENIKE

Između mene i tebe
samo nebo i zemlja
kada se setim
zelene vode i venca
u toj kosi
zavolim sunce

a znam nikada
neće biti ptica
između tebe i mene
samo sunce i ljubav

kada se setim
u sunu bez zvezda
odvratimo u travu
i proči će jedna noć
između mene i tebe
samo ruke i oti

KRAJ

Pod unesrećen
U jezeru nve zlatokrile
Sa toboljenim krovovim strela
Prepoli jednu noć
Uz vatu
Nadi četvrti dan
U belom golubu

Damjan MALEŠEV

jasna melvinger

ispit zrelosti u znaku leptir mašne

Toliko smo dana probavili za i jesmo, onakvi kakvi se poznaje jedno. I stagali se, i ne stagali se, mo iz rezeda.

Zato da moji drugovi, jedan za drugima, a sada nam je žao, što se rastajemo. Pa zato da nam oprostoju veće ne ostane i lepoj uspenj? Zato da bai te veleni ne budemo drugovi više nego ikada? A ipak, mnogi se neće oseti prijatelj, poneko ne ni doći. Jer, ustajeno je mišljenje da je za tu priliku potrebna posebna toata. Da se ne može bez perona, muslina, čipka... A ne može saka da nabavi te skupe stvari. Ustanome poneko se i ne osela prijatelj, ako nije oduven jednostavno i nemamativno. I najzad: zato da zato da oprostoju veće bude modra revija? Zato da mi bude srećno zbg prisutstva tolikih manekenki i momentu kada bi se mogao radovati da držitvu svojih drugarica.

I sve radi tvoje neke malograđanske mamicu još od početka školske godine razmišljaju o raznim temanima, pogodnim za tu priliku, sve uželi da vide svoje kćerke uparadene. Jer, u njihovim glavama pojam iščezli zrelosti simbolisti bali te toate za maturantsko veće; jer taj pojam je za njih u nezadovoljstvo vezi sa tabloom, maturantskim tabloom koji su preplavili gotovo sve izloge u gradu.

I ti tabio najzad! Bai to, što ibi ma toliko, što skoro pred svakim izlogom zataju prolaznicu i besplatiti da davaš svoje komentare, često vrlo nakaradne i vrlo poživajuće za sve čije se fotografisaju na tablu načele, bai ta činjenica dokazuje da svi tablio izloži tradiciju već odavno preživeva.

Dok su studije bile moguće jedno u inovanturu, dok je broj maturanta bio veoma mali, a sam maturanta imala, prema tome, mnogo veće značenje nego danas, bilo je savrem prirodno da bude obelježeno na taj način. Prirodno, kada je ono zemlja u obzir tadašnje prilike, tadašnje cesarsko-austro-ugarska sredina. Tada su maturanti sigurno i inače nosili krute okvirnike i leptir mašne, pa nije nimalo tuđno što su se sa leptir mašnama i fotografisali. Međutim, svakako je tadašnje što je svoja drugova vidjela tako simeono ukrešeno prvi, a možda i jedini put, tek na fotografijama radenim sa maturanti tablo.

Lepo je što smo se fotografisali. Nećemo se možda veoma dugi vremeni. Usponjemo je. Ali bilo bi mnogo prirodnije da na tim fotografijama budemo onakvi kakvi zaista

Zato u izlog? I zato taj tablo ustvaril. Jeden album naših slika bio bi privlačniji i sigurno bi više obdržavao razrednog starešinu.

I nagnad, zato bai u momentima kada bi trebalo da ispoljim svoju zrelost, pred maturu (o čijoj nam očigljivosti i značaju već dve godine svih profesori neprekiano pričaju), zato bai u tím trenucima moramo jasno pokazivati da nismo u stanju da ispravno razmišljamo tak ni toliko kaliko bi bilo potrebno da bismo sa sebe zbacili lažnu pompu i visarški simeone pojedinci koji nam nameru jednu mitnu tradiciju i jedno malograđansko obutanje života?

polja

MESEČNIK ZA KULTURU I UMETNOST / GOD. IV, 1953.
BROJ 52 / REDAKCIJSKI KOLEGIJUM: IVAN HORVAT, JASNA MELVINGER, BOGDANKA POZNANOVIC, MILETA RADOVANOVIC I FLORIKA ŠTEFAN / GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: DEJAN POZNANOVIC / UMETNICKA OPREMA: IVAN HORVAT / VINJETE: SMILJANA CVOROVIC / LIST IZDAJE NOV. I IZD. PRED "PROGRES" N. SAD. M. GORKOG 20/1 / TEK. RAČUN 300-T 514 / REDAKCIJA I ADMINISTRACIJA: N. SAD. M. GORKOG 20/1, TEL. 55-59, 25-66 / UREDNICI PRIMAJU PONEDJELJIKOM OD 12-14 SATI / RUKOPISI SE NE VRACAJU / CENA PRIMERKA 20 D. GOD. PREPLATA 200 D. / STAMPA "KOSTA SOKICA", N. SAD. B.R. RIBNIKARA 14.